

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA MUREȘAN ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 8015/05)

Hotărâre

Strasbourg

26 mai 2009

Definitivă

14/09/2009

Această hotărâre poate suferi modificări de formă.

În cauza Mureșan împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

După ce a deliberat în camera de consiliu, la 5 mai 2009,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 8015/05 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Adrian Victor Mureșan („reclamantul”), a sesizat Curtea la 21 februarie 2005 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de Mirela Filipoiu, avocată în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul pretinde, în special, o încălcare a principiului securității raporturilor juridice ca urmare a anulării unei hotărâri definitive care îi era favorabilă în urma unui recurs în anulare introdus de către Procurorul general.

4. La 20 iunie 2007, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din Convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamantul s-a născut în 1939 și locuiește în Sparta, Statele Unite.

1. Acțiunea în revendicare imobiliară

6. În 2002, reclamantul a introdus o acțiune în revendicare, întemeiată pe dispozițiile Codului civil, prin care solicita restituirea unui teren de 79 m² situat în Cluj, care le aparținuse părinților săi și care fusese naționalizat în mod abuziv în timpul fostului regim comunist.

7. La finalul unei proceduri care a inclus trei grade de jurisdicție, Curtea de Apel Cluj i-a dat câștig de cauză reclamantului, prin hotărârea din 17 iunie 2003.

2. Recursul în anulare introdus de procurorul general și procedura ulterioară

8. La o dată ulterioară datei la care hotărârea citată anterior a devenit definitivă, Procurorul general a introdus un recurs în anulare, pretinzând încălcarea, de către instanțele naționale care au examinat inițial acțiunea în revendicare a reclamantului, a dispozițiilor legii speciale nr. 10/2001 în materie de restituire a bunurilor naționalizate (denumită în continuare „Legea nr. 10/2001”).

9. Prin hotărârea definitivă din 4 noiembrie 2004, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul Procurorului general. Aceasta a considerat că, după intrarea în vigoare a Legii nr. 10/2001, singura cale legală de care reclamantul se putea prevala pentru invocarea dreptului său de proprietate asupra terenului în litigiu era cea a unei acțiuni bazate pe dispozițiile acestei legi speciale. Aceasta a considerat că, admitând acțiunea în revendicare a reclamantului, întemeiată, de către persoana în cauză, pe dispozițiile Codului civil, instanțele care au examinat inițial cererea acestuia au pronunțat o decizie eronată.

3. Noua procedură întemeiată pe Legea nr. 10/2001

10. La o dată neprecizată după pronunțarea hotărârii definitive din 4 noiembrie 2004, reclamantul a notificat Primăria Municipiului Cluj-Napoca, solicitând restituirea în natură a terenului în litigiu în temeiul dispozițiilor Legii nr. 10/2001.

11. Prin hotărârea din 27 iunie 2007, Judecătoria Cluj a dispus restituirea în natură a imobilului în patrimoniul reclamantului. Ținând seama de destinația bunului în litigiu, care era, la momentul respectiv, folosit ca teren de sport de către o unitate de învățământ public, instanța l-a obligat pe reclamant, conform legii, să păstreze destinația terenului în litigiu timp de cinci ani de la data la care hotărârea citată anterior a devenit definitivă.

12. În urma apelului și recursului primarului Cluj-Napoca, hotărârea a fost confirmată prin hotărârea Curții de Apel Cluj din 16 noiembrie 2007 și prin hotărârea definitivă a Înaltei Curți de Casație și Justiție din 4 iunie 2008.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

13. Dispozițiile legale relevante sunt descrise în hotărârile *SC Mașinexportimport Industrial Group SA împotriva României* (nr. 22687/03, pct. 22, 1 decembrie 2005), *Străin și alții împotriva României* (nr. 57001/00, pct. 19-26, 21 iulie 2005), *Păduraru împotriva României* (nr. 63252/00, pct. 38-53, 1 decembrie 2005) și *Tudor împotriva României* (nr. 29035/05, pct. 15-20, 17 ianuarie 2008).

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 DIN CONVENȚIE

14. Reclamantul se plânge de faptul că anularea hotărârii definitive a Curții de Apel Cluj din 17 iunie 2003 prin hotărârea din 4 noiembrie 2004 a Înaltei Curți de Casație și Justiție a adus atingere principiului securității raporturilor juridice, garantat de art. 6 § 1 din Convenție, care prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotări [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

A. Cu privire la admisibilitate

15. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De altfel, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

16. Recunoscând faptul că dreptul la un proces echitabil implică și respectarea principiului securității raporturilor juridice și că Curtea a sancționat deja reexaminarea de către Curtea Supremă de Justiție a unei hotărâri definitive în urma unui recurs în anulare [*Brumărescu împotriva României*, (GC), nr. 28342/95, CEDO 1999-VII], Guvernul subliniază că această cale de atac a fost eliminată în 2003 din Codul de procedură civilă.

17. Reclamantul subliniază că, în urma reexaminării de către Înalta Curte de Casație și Justiție a unei hotărâri definitive în urma unui recurs în anulare, acesta s-a găsit într-o situație similară celei care a dat naștere, în cauza *Brumărescu* citată anterior, unei constatări a unei încălcări a art. 6 citat anterior.

18. Curtea s-a pronunțat în repetate rânduri în cauze care au ridicat probleme similare celei din prezenta speță, în care a constatat încălcarea art. 6 § 1 din Convenție ca urmare a contestării, în urma unui recurs în anulare formulat de Procurorul general, a soluționării pronunțate în mod definitiv a unui litigiu (a se vedea, printre altele, *Brumărescu*, citată anterior, pct. 61, *SC Mașinexportimport Industrial Group SA*, citată anterior, pct. 32, și *Piața Bazar Dorobanți SRL împotriva României*, nr. 37513/03, pct. 23, 4 octombrie 2007).

19. După ce a examinat prezenta cauză, Curtea consideră că Guvernul nu a prezentat niciun argument convingător care să poată conduce la o concluzie diferită. Bineînțeles, calea indicată de Înalta Curte de Casație și Justiție în hotărârea sa din 4 noiembrie 2004, care admitea recursul în anulare introdus de Procurorul general, și anume o acțiune întemeiată pe legea specială nr. 10/2001, i-a permis reclamantului, în final, să obțină o decizie prin care i se recunoștea dreptul de proprietate asupra bunului în litigiu (supra, pct. 11 și 12). Totuși, la data la care instanțele naționale au examinat inițial acțiunea în revendicare a reclamantului, Legea nr. 10/2001 era în vigoare și nimic nu împiedica instanțele sesizate să îi indice persoanei în cauză, astfel cum a procedat ulterior Înalta Curte de Casație și Justiție, să urmeze calea unei proceduri întemeiate pe această lege specială mai degrabă decât pe cea pe care o alesese reclamantul; faptul că, la momentul respectiv, exista în mod cert un climat general de incertitudine și insecuritate juridică în materie de cereri de restituire a imobilelor naționalizate, incertitudine care s-a tradus prin divergențe de jurisprudență cu privire la rezultatul acțiunilor întemeiate, precum în speță, pe dispozițiile Codului civil [*mutatis mutandis*, *Păduraru împotriva României*, nr. 63252/00, pct. 92 - 112, CEDO 2005-XII (fragmente)] nu îi poate fi imputat reclamantului.

20. Pe de altă parte, Curtea evidențiază că, abia după cinci ani de la anularea primei hotărâri definitive favorabile reclamantului și la finalul unei noi proceduri, acesta a obținut, din nou, câștig de cauză folosind calea indicată de hotărârea Înaltei Curți de Casație și Justiție

din 4 noiembrie 2004. Deși decizia care a rezultat din această nouă procedură poate fi considerată o măsură favorabilă reclamantului, aceasta nu recunoaște că, în speță, a existat o încălcare a principiului securității raporturilor juridice, rezultând din anularea deciziei definitive a Curții de Apel Cluj din 17 iunie 2003, nici nu îi oferea persoanei în cauză o eventuală reparație a prejudiciului suferit în urma anulării hotărârii definitive citate anterior.

21. Având în vedere cele de mai sus și elementele de la dosar, Curtea concluzionează că anularea, de către Înalta Curte de Casație și Justiție, la 4 noiembrie 2004, a hotărârii definitive a Curții de Apel Cluj din 17 iunie 2003 a încălcat principiul securității raporturilor juridice, aducând atingere dreptului reclamantului la un proces echitabil.

22. În consecință, a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1

23. Reclamantul denunță o încălcare a dreptului său la respectarea bunurilor sale, pe motiv că admiterea recursului în anulare l-a privat de dreptul de proprietate asupra imobilului în litigiu. Acesta invocă art. 1 din Protocolul nr. 1, formulat după cum urmează:

Art. 1 din Protocolul nr. 1

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului Statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

24. Guvernul contestă existența unei ingerințe disproporționate în dreptul reclamantului la respectarea bunurilor sale. În observațiile sale suplimentare, ulterioare adoptării, la 4 iunie 2008, a unei noi decizii definitive favorabile reclamantului, Guvernul invocă faptul că persoana în cauză nu mai deține calitatea de victimă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1 citat anterior. Reclamantul contestă acest argument invocând faptul că nu a primit nicio reparație la finalul anulării primei hotărâri definitive care îi era favorabilă și că, în orice caz, acesta trebuia să intre efectiv în posesia bunului său abia după cinci ani de la pronunțarea hotărârii definitive din 4 iunie 2008.

25. Curtea a constatat deja că evenimentele care au avut loc în speță, după data la care reclamantul și-a introdus cererea, deși laudabile în măsura în care, printr-o hotărâre definitivă recentă, instanțele naționale au dispus restituirea bunului în litigiu, nu ștergeau pe deplin consecințele anulării primei hotărâri definitive care îi era favorabilă, decizie pronunțată cu aproximativ cinci ani înainte ca persoana în cauză să obțină, din nou, câștig de cauză (supra, pct. 20). În orice caz, ținând seama de legătura existentă între acest capăt de cerere și cel întemeiat pe art. 6 § 1 din Convenție, menționat anterior, de circumstanțele speței, precum și de constatările referitoare la încălcarea dreptului reclamantului la securitatea raporturilor juridice (supra, pct. 20-22), Curtea consideră că trebuie să declarăm prezentul capăt de cerere admisibil, dar că nu este necesar să se examineze separat dacă, în speță, a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1 (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Stancu împotriva României*, nr. 30390/02, pct. 48, 29 aprilie 2008). Noile fapte la care face referire Guvernul, supra, pct. 20, trebuie luate în considerare, în mod corespunzător, în temeiul art. 41 din Convenție, pentru a stabili valoarea reparației echitabile care trebuie acordată reclamantului, dacă este cazul.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

26. Art. 41 din Convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

27. Reclamantul solicită restituirea în natură a bunului imobiliar în litigiu sau acordarea unei sume care să corespundă valorii de piață a acestuia, valoare pe care acesta o estimează la 391 352 euro (EUR). Partea interesată are dubii puternice cu privire la caracterul efectiv al punerii sale în posesia terenului în litigiu, conform ultimei decizii a Înaltei Curți de Casație și Justiție din 4 iunie 2008, ținând seama de sistemul legislativ românesc, pe care îl consideră instabil, și de neregulile privind organizarea sistemului național de executare a hotărârilor judecătorești.

În plus, acesta solicită, cu titlu de prejudiciu moral, 50 000 EUR pentru compensarea suferințelor fizice generate în special de decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție de a admite recursul în anulare introdus de Procurorul general. Acesta invocă faptul că, în urma anulării primei hotărâri definitive care îi era favorabilă, a trebuit să reitereze, la vârsta sa foarte înaintată, eforturile de recuperare a bunului moștenit de la părinții săi, ceea ce a avut grave repercusiuni asupra stării sale de sănătate. Reclamantul indică faptul că suferă de boala Parkinson din octombrie 2003 și evidențiază că începutul manifestării acestei boli coincide cu perioada în care a fost victima a numeroase nedreptăți din partea autorităților române.

28. Guvernul a depus o expertiză care evalua imobilul în litigiu la 237 850 EUR. Acesta consideră că suma solicitată cu titlu de prejudiciu moral este excesivă și că nu există nicio legătură de cauzalitate stabilită între boala de care suferă reclamantul și rezultatul procedurilor inițiate în dreptul intern.

29. Curtea evidențiază că, după data la care reclamantul și-a introdus cererea, partea interesată a obținut câștig de cauză, la nivel național, printr-o hotărâre internă definitivă prin care se dispunea restituirea bunului în litigiu. Simplele dubii ale reclamantului cu privire la caracterul efectiv al executării acestei hotărâri de către autoritățile naționale nu modifică cu nimic realitatea acestei constatări de fapt, care reiese clar din hotărârile judecătorești pronunțate de instanțele naționale în procedura întemeiată pe Legea nr. 10/2001 (supra, pct. 11 și 12). Dacă dubiile reclamantului se dovedesc întemeiate, acesta poate introduce, la momentul potrivit, o nouă cerere pentru a pretinde neexecutarea ultimei hotărâri definitive care îi era favorabilă. Prin urmare, trebuie respinsă cererea reclamantului în ceea ce privește prejudiciul material.

30. În ceea ce privește cererea cu titlu de prejudiciu moral, Curtea nu poate ignora nici numeroasele demersuri pe care reclamantul a trebuit să le efectueze, la o vârstă înaintată, pentru a recupera proprietatea bunului său după anularea primei hotărâri definitive care îi era favorabilă, nici sentimentele de tristețe pe care le-a resimțit ca urmare a încălcării principiului securității raporturilor juridice și, prin urmare, a dreptului său la un proces echitabil. Pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41, aceasta îi alocă 3 000 EUR cu acest titlu.

B. Cheltuieli de judecată

31. Reclamantul solicită 182 220 000 lei vechi românești (ROL), adică aproximativ 4 241 EUR și 10 877 lei noi românești (RON), adică aproximativ 2 500 EUR pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața instanțelor interne și în fața Curții. Prin scrisoarea din 22 august 2008, reclamantul adaugă o cerere de rambursare a cheltuielilor de traducere și

trimitere a documentelor Curții. Acesta prezintă chitanțe pentru onorariile avocaților săi, precum și diverse chitanțe care să susțină cererile sale, adică aproximativ 4 194 EUR.

32. Guvernul nu se opune rambursării cheltuielilor de judecată, în măsura în care acestea au fost real necesare, iar valorile lor sunt rezonabile. În această privință, Guvernul consideră că cheltuielile solicitate cu titlu de onorarii ale avocatului pentru procedura în fața Curții sunt excesive. În plus, acesta ia act de faptul că reclamantul nu a oferit copii ale contractelor de asistență juridică încheiate cu avocații care l-au reprezentat în procedurile judiciare interne, pentru a dovedi că chitanțele onorariilor furnizate corespundeau procedurilor care făceau obiectul prezentei cauze.

33. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care li s-a stabilit caracterul real, necesar și rezonabil al nivelului lor. În speță, ținând seama de documentele de care dispune și de criteriile menționate anterior, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantului suma de 2 300 EUR pentru toate cheltuielile.

C. Dobânzi moratorii

34. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

- 1. *Declară cererea admisibilă;***
- 2. *Hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție;***
- 3. *Hotărăște că nu este necesar să se examineze capătul de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție;***
- 4. *Hotărăște:***
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:**
 - i. 3 000 EUR (trei mii euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;**
 - ii. 2 300 EUR (două mii trei sute euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată;**
 - b) că de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;**
- 5. *Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.***

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 26 mai 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte